

ТРУДНОЩІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ПЕРЕДДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автором на основі теоретичного аналізу досліджень та практичних пошуків висвітлені труднощі навчання студентів в умовах вищого навчального закладу, зокрема студентів – майбутніх логопедів у підготовці до роботи з дітьми переддошкільного віку.

Ключові слова: труднощі, студент, логопед, навчання, вищий навчальний заклад, підготовка, діти переддошкільного віку.

В статті автором на основі теоретичного аналізу досліджень та практичних пошуків висвітлені труднощі навчання студентів в умовах вищого навчального закладу, зокрема студентів – майбутніх логопедів у підготовці до роботи з дітьми переддошкільного віку.

Ключевые слова: трудности, студент, логопед, учеба, высшее учебное заведение, подготовка, дети дошкольного возраста.

Входження нашої держави в єдиний європейський та світовий простір передбачає модернізацію національної освіти України у контексті Болонської декларації. Це передусім запровадження європейської кредитно-модульної системи (ECTS) у навчальний процес вищих навчальних закладів й педагогічних в тому числі. Підготовка педагогічних кадрів для роботи з особами з порушеннями мовлення є складовою частиною системи вищої педагогічної освіти. Вітчизняні й зарубіжні педагоги й психологи сходяться сьогодні на думці, що вища освіта має стати процесом перетворення засвоєного у навчанні загальнолюдського і власного досвіду (знання, цінності, навички, уміння, звички) на особистісні психічні властивості людини, які визначатимуть її світосприйняття, ерудицію, компетентність, майстерність, норми моралі й поведінки. Як вважає А. Алексюк, вища педагогічна освіта покликана сприяти формуванню інтелектуального потенціалу нації, всебічному розвитку особистості як найвищої цінності суспільства, стати могутнім фактором розвитку духовної культури українського народу, відтворення продуктивних сил України [1, с.248].

Підготовка сучасного фахівця логопеда в системі вищої педагогічної освіти визначається процесами, що відбуваються в соціальному й культурному середовищі, зростаючими вимогами до якості професійної підготовки й рівнем розробленості ефективних технологій підготовки висококваліфікованих фахівців. Вимоги до сучасної підготовки логопеда в загальному вигляді такі:

— володіння сучасними технологіями логопедичного, корекційно-розвиваючого навчання, що визначають нові параметри освіти ХХІ ст.;

— пріоритет антропоцентричного підходу до процесу навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення і мови, орієнтованого на розвиток особистості кожного;

— здатність «бачити» порушення мовлення, враховувати в навчально-виховному процесі вікові індивідуальні й особистісні особливості різного контингенту дітей (з обмеженими можливостями здоров'я, із затримками в розвитку та ін.) й реагувати на їх потреби;

— покращувати й проектувати освітній та мовленнєвий простір осіб з порушеннями мовлення;

— уміння застосовувати превентивні й здоров'язберезувальні технології стосовно осіб з порушеннями мовлення;

— здатність супроводжувати дитину в її траєкторії освітнього шляху.

У системі цих вимог формується принципово нове замовлення суспільства і держави до якості підготовки логопедів. Нині університетська освіта, на думку В.Скопенка, зорієнтована саме на формування нової генерації спеціалістів, які володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями й здатні працювати творчо і самостійно [5]. Людина з вищою освітою у ХХІ столітті має вирізнятися певною низкою особистісних якостей, серед яких варто звернути увагу на такі: здатність учитися; глобальне мислення; функціональна грамотність; культура людського спілкування; професійна універсальність та гнучкість; професійність як інтеграція загальної освіченості та ґрунтовних і широких спеціальних навичок і умінь; здатність застосовувати знання в конкретних ситуаціях; самостійність і критичність мислення; відповідальність, дисциплінованість, акуратність, прихильність до праці; підготовленість до невідомого майбутнього; вміння пристосовуватися до перемін.

Отже, зараз активізується розробка педагогічних ідей щодо ролі й функцій вищої освіти, її впливу на становлення фахівця педагогічної освіти й корекційної в тому числі.

У зв'язку з реформуванням системи освіти багато уваги в сучасний період приділяється проблемам вищої школи. З одного боку, підкреслюється, що система вищої професійної освіти грає велику роль в житті суспільства, з іншого боку, наголошується, що результат професійного навчання і виховання, професійного становлення не завжди задовільний і основна мета вищої освіти – створення умов для оволодіння професійною діяльністю, для отримання кваліфікації – реалізується недостатньо. Професійна некомпетентність фахівця-випускника може бути зумовлена різними причинами, одними з яких є труднощі, що виникають в процесі навчання. Труднощі в діяльності можуть мати як позитивне, так і негативне значення. З одного боку, труднощі стимулюють активність суб'єкта діяльності, бажання здолати перешкоди, з іншого боку, – ведуть до неефективного виконання діяльності, до негативного або незадовільного результату [7]. У психолого-педагогічних дослідженнях виділяється декілька напрямів, що розглядають вплив труднощів на ефективність діяльності в цілому, а також проблематика формування труднощів і шляхів їх вирішення в різних видах діяльності – педагогічній діяльності, спілкуванні, навчанні та ін. Труднощі розглядаються у зв'язку з проявами внутрішньоособистісних суперечностей, конфліктів і кризів (К.Абульханова-Славська, Л.Анциферова, Л.Божович, Ф.Василук, В.Мерлін, С.Рубінштейн, В.Столін та ін.). Взаємозв'язок труднощів і психологічних бар'єрів розкривається, як в роботах зарубіжних психологів (А.Адлер, Е.Берн, К.Роджерс, З.Фрейд, К.Юнг та ін.), так и в контексті діяльнісного підходу вітчизняної психологічної школи (Л.Виготський, О.Леонт'єв, Б.Паригін, Р.Шакуров та ін.). Причини труднощів і особливості їх подолання в педагогічній діяльності, спілкуванні й навчанні розкриваються в роботах педагогів і психологів (Ю.Бабанський, Н.Барабошина, В.Кан-Калик, Н.Кузьміна, А.Маркова, Т.Полякова та ін.), зокрема у дослідженнях, які стосуються: системного і особистісно-діяльнісного підходів (І.Бех); теорії діяльності та розвитку особистості (О.Асмолов, Г.Балл, П.Гальперін, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн, та ін.); професійної підготовки майбутніх учителів (В.Гриньова, В.Сластьонін, Г.Шевченко); морального виховання особистості (І.Зязюн, В.Сухомлинський, та ін.). Проте недостатньо робіт, спрямованих на виявлення психологічних особливостей подолання труднощів в навчанні студентів в цілому (В.Ляудіс, М.Нуждіна, П.Рабінович, В.Якунін та ін.) й при вивченні окремих дисциплін (Н.Абрамовська, О.Пилипенко, І.Садовська та ін.).

В процесі навчання труднощі частіше відіграють негативну роль і виникають як суб'єктивний стан напруженості, незадоволення, яке викликається суперечностями між об'єктивними зовнішніми чинниками процесу засвоєння знань і психологічними особливостями студента, що приводить до неуспішності в навчанні, до зниження якості знань і ефективності навчання в цілому. Дослідження труднощів у навчанні студентів зумовлює необхідність визначення їх можливих загальних чинників, а саме:

— зростаючі вимоги суспільства до якості освіти в цілому й особливо професійної освіти, що зумовлені суспільним, соціальним і науково-технічним прогресом;

— реформування системи освіти в цілому й спеціальної також, яка покликана здолати численні проблеми освіти шляхом створення матеріального, організаційного, міждисциплінарного психолого-педагогічного наукового забезпечення в цілому;

— неузгодження між зростаючими потребами сучасної педагогічної практики навчання у вищій школі й слабкими теоретичними, експериментальними і прикладними можливостями психологічної і педагогічної науки задовольнити ці потреби;

— перебудова і оновлення самої психологічної й педагогічної науки, що виявляються в розробці нових наукових підходів і принципів, концепцій і теорій навчання, заснованих на ідеях демократизації, гуманізації й відповідають потребам практики вищої освіти.

Отже, визначені чинники характеризують загальні тенденції в сучасній освітній системі й з одного боку, вони указують на необхідність підвищення якості освіти через прикладні психолого-педагогічні дослідження, одним з яких може виступати дослідження виявлення й подолання труднощів в навчанні майбутніх логопедів, з іншого боку, свідчать про необхідність підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів корекційної освіти, покликаних вирішувати проблеми навчання і виховання сьогодення.

Тому метою нашого дослідження є труднощі у підготовці студентів майбутніх логопедів до роботи з дітьми переддошкільного віку в процесі опанування знаннями, уміннями і навичками циклу професійно-орієнтованих дисциплін. *Завдання передбачали:* аналіз досліджень у галузі як загальної, так і спеціальної педагогіки, труднощів навчання студентів; з'ясування труднощів навчання студентів-першокурсників і студентів-старшокурсників в умовах вищого навчального закладу; виявлення труднощів у підготовці студентів майбутніх логопедів до роботи з дітьми переддошкільного віку.

Нами була вивчена психолого-педагогічна Список використаних джерел з проблеми професійної підготовки логопедів до організації практичної логопедичної допомоги дітям, підліткам і дорослим з порушеннями мовлення яку ми умовно розділили на декілька груп. У першу групу включені роботи, що розкривають історію, розвиток й аналіз стану вітчизняної дефектології та її окремих напрямів. Основний інтерес в цьому плані представляють роботи по історії розвитку вищої дефектологічної освіти в нашій країні (Д.Азбукіна, В. Бондаря, Л.Волкової, І.Колесника, Ф.Рау, В.Селіверстова, В.Синьова, Б.Гріншпун, М.Малофєєва, С.Шаховської та ін.). Це також дослідження (А.Баєва, А.Граборова, В.Кашенко, Р.Левіної, В.Лубовського та ін.) в яких описаний історичний шлях становлення логопедичної допомоги в різні історичні періоди та підготовку фахівців. Заслугує на увагу досвід видатних українських дефектологів, ретроспектива їхніх поглядів щодо підготовки фахівців спеціальної педагогіки для роботи з дітьми із ОПФМ (В.Бондар, Л.Вавіна, Н.Засенко, В.Золотоверх, А.Колупаєва, С.Миронова, Т.Сак, В.Синьов, В.Тарасун, О.Шевченко, О.Хохліна, М.Шеремет, М.Ярмаченко та ін.).

До другої групи джерел відносяться дослідження, що розкривають організацію логопедичної допомоги дітям. Це статті, методичні, навчальні посібники по логопедії (М.Александровська, В.Грінер, С.Рау, М. Хватцев, О.Правдіна, Т.Філічева, Н.Чевельова, Г.Чіркїна, Л.Волкова, С.Шаховська та ін.) в яких міститься інформація про логопедичну допомогу. Дослідники підкреслюють, що держава проявляє турботу про дітей з різними відхиленнями в розвитку, у тому числі й мовленнєвими. Підтвердженням цьому служить організація логопедичної допомоги в системі охорони здоров'я, в системі освіти: відкриття спеціалізованих дошкільних закладів, шкіл, логопедичних пунктів при масових школах та ін. Заклади, що надають логопедичну допомогу, організовані на ідеї комплексного підходу до корекції мовленнєвих порушень. Реалізація цієї ідеї на практиці представлена в роботах Н.Власової, А.Іпполітової, О.Орлової, В.Орфінської, В.Селіверстова, С.Таптапової, Т.Філічевої, Г.Чіркїної, С.Шаховської, В.Шкловського та ін.

До третьої групи робіт відносяться дослідження на сучасному етапі розвитку логопедії. (Ю.Гаркуші, О.Гопіченко, І.Дьоміна, М.Малофєєва, О.Степанової, В.Селіверстова, С.Сазонової, Н.Оськольської, В.Кондратенко, М.Савченко, Є.Соботович, В.Тарасун, М.Шеремет та ін.). Дослідники відзначають у останні десятиліття в області корекційної педагогіки зростає інтерес до ранньої допомоги дітям з порушеннями розвитку. Ученими науково-дослідного інституту РАО розроблена концепція ранньої діагностики й корекції різних відхилень в розвитку дітей перших років життя (О.Гончарова, М.Малофєєв, Ю.Разенкова, О.Стребелева). Період раннього дитинства (від народження до 3 років) має низку психофізіологічних особливостей, що відрізняють його від подальших вікових етапів і вимагають створення для дітей спеціальних умов навколишнього середовища, всього устрою життя, виховання (Н.Аксаріна; Н.Щелованов, К.Печора, Г.Пантюхіна, Л.Голубева, Е.Фрухт). У цьому зв'язку стає актуальною проблема інтенсивного розвитку логопедії раннього віку. Особливо важливими є питання діагностики недоліків довербального розвитку, визначення критеріїв раннього прогнозу мовленнєвих порушень, розробки прийомів і методів превентивної роботи як пропедевтичної, так і корекційної спрямованості. (Е.Баєнська, Ю.Разенкова, І.Віродова, О.Стребелева, Г.Мішина, Ю.Белякова. Пропонуючи різноманітні шляхи підвищення ефективності логопедичної допомоги: О.Степанова, С.Сазонова, Л.Волкова, С.Шаховська підкреслюють роль підготовки кадрів в забезпеченні ефективності корекційно-логопедичного процесу, його залежності від рівня готовності фахівців до логопедичної роботи.

О.Щотка час навчання у вищому закладі можна умовно розділити на два основних етапи: молодші курси, коли відбувається адаптація студента-першокурсника до навчального закладу, діяльності у вищій школі, і старші курси (починаючи з третього) – основний етап професійного самовизначення студента, як майбутнього спеціаліста. На першому етапі відбувається корінна ломка уявлень, звичок колишнього школяра, пов'язана з необхідністю змінювати і перебудовувати свою поведінку і діяльність, «входити» у нові умови. Головною метою для студента на цьому етапі є оволодіння способами і прийомами навчально-професійної діяльності [6]. Утім, у процесі адаптації першокурсників А.Петровським виділяються такі труднощі:

- негативні переживання, зумовлені зміною колективу, невизначеність мотивації вибору професії, недостатня психологічна підготовка до неї;
- не вміння здійснювати психологічне саморегулювання поведінки та діяльності за відсутності звичного повсякденного контролю педагогів;
- пошук оптимального режиму праці та відпочинку в нових умовах;
- налагодження побуту та самообслуговування, особливо при переході з домашніх умов до гуртожитку;
- відсутність навичок конспектування;
- праці з першоджерелами, словниками, каталогами літератури;

— слабкі уявлення про шляхи розумового виховання й не відчують потреби у систематичному вдосконаленні своїх розумових якостей [4].

Отже, вищий навчальний заклад для студента є не лише навчальною організацією. Це також і певна соціальна практика. Колектив студентів як елемент суспільної структури – те конкретне соціальне середовище, де майбутній спеціаліст формується як особистість, відбувається формування у студентів ставлення до майбутньої професії, товаришів, педагогів.

Студентами-старшокурсникам навчання розглядається не просто як оволодіння певною наукою, а як підготовка до майбутньої практичної діяльності. Поруч із глибшим проникненням у проблематику обраної галузі науки студенти починають реальніше підходити до предмета науки, критично ставитися до своїх здібностей, обраної спеціальності, перспектив наукової роботи. У процесі професійної підготовки формується уявлення студентів про інтелектуальні можливості, лідерські якості й популярність. Разом із тим протягом навчання, особливо на II-III курсах часто виникає питання про правильність вибору вузу, спеціальності, професії та ін. О.Щотка відзначає, що випадки розчарування в обраній професії, несвоєчасно зроблений вибір і діяльнісний мораторій породжують у студентів у другий період навчання кризові переживання – кризу ревізії професійного вибору, яка ускладнюється невикористаністю, низьким престижем фахівців, віддаленістю професійного навчання від реального життя. Криза виявляється у невдоволеності змістом навчання, зростанні невпевненості у майбутньому, розгубленістю, пошуками нових можливостей самореалізації та ін. [6, с.48]. Дослідження студентської молоді фіксують, що до III курсу спостерігаються пожвавлення і поглиблення системи міжособистісних відносин у групі, підвищений інтерес до життя інших студентських груп. У той же час виникають проблеми утворення сім'ї. Трапляється, що «особисте» затуляє собою всю решту справ.

Отже, у студентів-старшокурсників також наявні труднощі навчання, але вони мають як особистісний зміст, так і пов'язаний не стільки з навчанням, скільки з майбутнім професійним становленням і самореалізацією.

Одним з критеріїв ефективності навчання у вузі є загальна і професійна компетентність. Зміст освіти визначається спільними цілями підготовки фахівців і закладеним в учбових програмах по дисциплінах обсягом знань, умінь і навиків, які повинен отримати кожен студент. Процес вузівської професійної та практичної підготовки майбутніх логопедів передбачає вивчення студентами дисциплін, що входять у програму навчання студентів за фахом «Логопед», а саме: «Логопедія», «Спеціальна педагогіка з історією логопедії», «Теорія і спецметодика виховання дітей з вадами мовлення», «Психологія мовлення» та інші, що дають базові знання про особливості будови мовного апарату, закономірності розвитку і принципи функціонування мовлення людини в нормі й при порушеннях мовлення. Проте, дисципліни професійної та практичної підготовки які викладаються на перших курсах навчання в університеті часто викликають у студентів труднощі, що приводять до зниження якості засвоєння знань, до появи академічної неуспішності, а невміння студентів надалі використовувати знання при вивченні профільних курсів за фахом є гальмом не лише професійно-особистісного розвитку студента – майбутнього логопеда, але негативно відбиваються на загальному професійному рівні фахівців-логопедів, що випускаються. Наявні труднощі в навчанні у студентів майбутніх логопедів при освоєнні курсів професійної підготовки зумовлюють наступні суперечності:

— між потребами суспільства в якісній професійній освіті та наявністю труднощів в навчанні у студентів, що знижують рівень компетентності випускників;

— між значущістю професійно-практичного циклу дисциплін як природничонаукової основи логопедії та недостатнім рівнем освоєння даної галузі знань студентами – майбутніми логопедами унаслідок виникаючих труднощів;

— між необхідністю і важливістю подолання труднощів в навчанні у студентів та недостатнім психологічним опрацюванням даної проблеми в цілому і зокрема в навчанні у студентів – майбутніх логопедів при освоєнні професійно-практичних курсів.

Стосовно труднощів у роботі з дітьми переддошкільного віку, на думку самих студентів – майбутніх логопедів, то вони відмічають конкретно виражений низький рівень професійної підготовки в організації: логопедичного заняття з дітьми першого, другого й третього року життя в діяльнісній парадигмі; роботи в групах; роботи з різними категоріями дітей раннього віку; співробітництва з іншими учасниками освітнього процесу (психолог, батьки та ін.) та ін. До того ж наголошуються не знання психології розвитку, психофізіології й фізіології дітей раннього віку, типології дитячих проблем й дитинства в цілому, відсутність методичних посібників та рекомендацій, не володіння культурою спілкування з батьками й фахівцями, здоров'язбережувальними технологіями та ін. Проте, теоретичний аналіз літератури й досвід роботи педвузів переконують, що сучасна підготовка фахівців логопедів до роботи з дітьми раннього віку вимагає розробки відповідної технологічної моделі. Потрібне теоретичне обґрунтування шляхів оновлення логопедичної освіти; визначення чинників ефективної логопедичної підготовки фахівця до роботи з дітьми раннього віку;

розробка специфіки управління підготовкою логопеда; створення дидактичних моделей основних і спеціалізованих курсів; виявлення специфіки технологічної їх організації.

Вирішення проблеми якості професійної підготовки майбутнього логопеда, відповідно до сучасних вимог, направлених на реалізацію положень декларації Болонської, потребує впровадження і використання у навчально-виховному процесі вузу кредитово-модульної технології навчання, як новітньої моделі організації навчального процесу. Сучасні учені (М.Кларін, В.Монахов, Г.Селевко, В.Беспалько, А.Нісімчук та ін.) зробили величезний вклад в розробку проблеми інноваційних педагогічних технологій. Методичні аспекти дослідження кредитово-модульної системи організації навчального процесу розкрито в працях І.Мороза, С.Гончарова, О.Спіріна, О.Безносюка та ін. [7].

Впровадження даної технології в умовах інноваційного розвитку суспільства сприяє демократизації навчального процесу, організації раціонального й ефективного засвоєння знань, стимулюванню суб'єктів навчання до систематичної учбової праці, посилення мотиваційного компоненту, формування самооцінки й перетворення контролю на дієвий механізм управлінського процесу [3, с.116].

Кредитово-модульна система організації учбового процесу (КМСОУП) відповідно до рекомендацій Європейського простору вищої освіти:

- сприяє підвищенню якості й забезпечує дійсне наближення змісту підготовки фахівців до європейського рівня;
- повною мірою відповідає базовим положенням ECTS;
- враховує всі існуючі вимоги вітчизняної системи освіти;
- легко пристосовується до існуючих відпрацьованих методів планування учбового процесу у вузах України [2, с. 87].

Інтенсифікація навчання в умовах кредитово-модульної технології сприяє досягненню мети навчання майбутнього логопеда з мінімальною витратою сил суб'єктів навчання, використовуючи в педагогічній діяльності традиційні і нетрадиційні методи навчання. Виходячи з цього, в процесі підготовки логопеда в умовах кредитово-модульної технології навчання необхідно використовувати наступні методи і прийоми:

- проведення інтерактивних лекцій, а саме використання методу «питання-відповідь» під час роботи із студентами впродовж лекції; проведення коротких презентацій, підготовлених студентами, які розкривали б одне з питань, поставлених у даній темі; тестування;
- впровадження в ході практичних занять таких форм роботи як «круглий стіл», де студенти в ході обговорення вирішують важливі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань; проведення диспутів, дискусій, аналізу педагогічних ситуацій;
- самостійна робота студента, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, як обов'язкова складова вивчення конкретної дисципліни;
- використання на заняттях презентацій, публікацій, web-сайтів, підготовлених студентами відповідно до НІТ;
- використання в навчально-виховному процесі вищої рольових і ділових ігор, кейс-методів, «мозкової атаки», які сприяють розвитку активності, творчості, креативності майбутнього логопеда;
- проведення майстер-класів, тренінгових занять, сприяючих формуванню професійної компетентності майбутнього логопеда;
- широке використання мультимедійних засобів в процесі читання лекцій і проведення практичних занять, електронних і різних видів опорних конспектів лекцій, надання студентам учбової інформації на електронних носіях, Інтернет-пошук та ін.;
- використання елементів імітації, рефлексії, релаксації в ході окремих практичних занять;
- використання нових підходів до контролю й оцінювання досягнень студентів, які забезпечують об'єктивність і надійність.

В ході пошукової роботи стосовно виявлення труднощів у підготовці майбутніх логопедів до роботи з дітьми переддошкільного віку визначили, що для їх подолання необхідно використовувати можливості інноваційних методів навчання в умовах кредитово-модульної технології навчання й активізувати пізнавальну діяльність студентів, стимулювати до учбової діяльності моделювати професійні уміння майбутнього фахівця й задовольнити професійно-освітні інтереси та сформувати професійну компетентність й конкурентноспроможність майбутнього логопеда на ринку праці.

Отже, теоретичний аналіз досліджень труднощів навчання студентів з'ясував їх навісність у студентів-першокурсників і студентів-старшокурсників в умовах вищого навчального закладу, зокрема у підготовці до роботи з дітьми переддошкільного віку. Виявлені труднощі зумовлюють необхідність, викликану потребою часу, використання педагогічних технологій, інноваційних методів навчання в освітньому процесі вищої школи, що надасть можливість значно підвищити якість

професійної підготовки майбутнього логопеда, сформувані професійну компетентність в умовах кредитово-модульної технології вищого навчального закладу.

Список основних використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. / А.М. Алексюк // Історія. Теорія: Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 224 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали травень – грудень 2004 р.). – Ч. 2 / [упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабін І.І.] – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 202 с.
3. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології. / І.Ф. Прокопенко, В.І.Євдокимов // Навчальний посібник. – Харків : Колегіум, 2005. – 224 с.
4. Практические занятия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. М.: Просвещение, 1972.
5. Скопенко В.В. Були, є і завжди будуть у Київському університеті Максимовичі, Реформатські, Скліфосовські. / В.В. Скопенко // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С.59-64.
6. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. / О.П. Щотка // – Ніжин, 2001.

Отримано 18.09.2010 р.

УДК 376-056.36:81-028.31

С.П. Хабарова

ДО ПРОБЛЕМИ КОНСТРУЮВАННЯ ПІДРУЧНИКА ЧИТАННЯ ДЛЯ УЧНІВ З ВАЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВИ

У статті висвітлюються напрямки удосконалення підручників для читання для учнів з важкими порушеннями мовлення.

Ключові слова: діти, розвиток, готовність до оволодіння читанням, навчання читанню.

В статті освітлені напрямки удосконалення підручників читання для учнів з важкими порушеннями мовлення.

Ключевые слова: дети, развитие, готовность к овладению чтением, обучение чтению.

Одной из важнейших задач коррекционной педагогики является проблема обучения чтению детей с тяжелыми нарушениями речи, поиск новых оптимальных путей совершенствования этого процесса.

Задачей нашего исследования явилось изучение проблемы: как учебники чтения, используемые в специальной школе для учащихся с тяжелыми нарушениями речи, обеспечивают условия для решения коррекционно-развивающих задач?

В процессе исследования использовались следующие методы: наблюдение уроков чтения в специальной общеобразовательной школе, анкетирование учителей специальной общеобразовательной школы, беседы с учителями, анализ теоретических разработок в области конструирования учебных книг для школьников, экспертиза действующих в Республике Беларусь учебников чтения для учащихся с тяжелыми нарушениями речи, анализ характера учебных затруднений младших школьников с тяжелыми нарушениями речи на уроках чтения.

На основе обобщения результатов исследования нами были разработаны рекомендации к конструированию учебников и учебных пособий по чтению для учащихся младших классов специальной общеобразовательной школы для детей с тяжелыми нарушениями речи.

1. Создание условий для формирования правильного и осознанного чтения учащихся с тяжелыми нарушениями речи.

Успешность осуществления читательской деятельности определяется овладением способами и приемами учебной деятельности, необходимыми операциями (например, соотнесение графического образа слова с его звучанием, навык слогослияния, быстрое и точное деление слов на слоги в процессе зрительного восприятия текста, определение значения слов, прогнозирование лексических единиц и грамматических конструкций и др.) В школе для детей с тяжелыми нарушениями речи